Andrei Cărpeneanu

Sfântul

Nu crezuse vreodată că poate fi martorul unor asemenea frumuseți. Atât putea gândi, abia trezit, cu ochii împăienjeniți, sprijinit ca un om beat, într-o rână, de zidul unui hambar din care intrau și ieșeau o sumedenie de argați, fiecare cu lucrul său. Pretutindeni auzea voci, fie poruncile răstite de negustorii care stăteau în pragul prăvăliilor vopsite în culori țipătoare, către ucenicii ce li se păreau prea leneși, fie zbieretele și hohotele de râs ale căruțașilor care adăstaseră în piața mare a orașului pentru a arunca o mână de ovăz dobitoacelor sleite de oboseala drumului și de greutatea poverilor, și care foloseau acest răgaz pentru a petrece din ochi cu desfătare țărăncile tinere care-și făceau de lucru în calea lor. Nu văzuse așa case frumoase niciodată, nici la Târgoviște, unde învățase meserie, nici chiar la București, unde, ce-i drept, nu fusese decât o singură dată, când proprietarul cizmăriei îl luase să cumpere piele fină pentru o comandă de lux, însă și atunci abia ridicase privirea din pământ, de frică să nu se piardă de meșter, care pășea țanțoș pe bulevardele largi, forfotind de lumea elegantă și gălăgioasă a Capitalei. Își aducea aminte că își scosese căciula și își făcuse cruce, ca în fața unei biserici, deși nu mai era chiar un copil, avea aproape 14 ani, atunci când ridicase ochii către o casă înaltă cât un palat de pe strada Moșilor, pe care și jupânul său se oprise să o admire, cu pălăria de pai, că era vară, lăsată a mirare pe ceafă și cu mâna în care ținea bastonul proptită în șold, așa cum văzuse că se fotografiau domnii de la oraș.

...Nu știa unde se găsește sau cum ajunsese acolo, însă întrebarea îl părăsise înainte de a prinde contur. Acum se afla fermecat de zumzetul viu al vocilor pe care nu le înțelegea, de sunetele care izvorau parcă din pământ și se împleteau cu fuioarele subțiri de vânt care își făceau loc prin grădinile năpădite de floarea-soarelui și de maci, printre ramurile grațioase ale mestecenilor, lăsându-se apoi abătute de vânturi străine și duse mai departe către streașinile albe ale munților ce se ghiceau în zare.

Își privea mâinile fără să înțeleagă de ce, însă după câteva clipe se dumiri: erau așa de albe și de moi cum nu le avusese niciodată, el care muncise

de când se știa din greu cu palmele și le stâlcise și le bătătorise ani de-a rândul, când la sapă, pe ogorul părinților, când împungând cu sula de cizmărie pielea groasă a ciubotelor. Acum mâinile semănau cu ale domnișoarei Teodora, care venise pentru puțină vreme învățătoare la ei în sat, la Șuța Veche. Fata lui cea mare apucase să învețe cu ea doar un an, pentru că apoi domnișoara plecase la studii în Franța și nimeni nu mai auzise de ea, unii spuneau că ar fi rămas acolo, în străinătăți, alții că ar fi ajuns profesoară la București, alții chiar că și-ar fi luat singură zilele, îndrăgostită de un boier însurat, ce să-i faci, gura prostimii, odată stârnită, n-o mai potolește nici Cel de Sus. O singură dată o întâlnise pe învățătoare, când fusese chemat să îi vorbească de notele Anicăi, fata lui cea cuminte, dar nepricepută la carte, și atunci ochii îi rămăseseră pironiți tocmai la mâinile sale albe cu care răsfoia catalogul, moi și albe și subțiri de parcă ar fi fost împletite din raze, mâini care semănau cu ale sfinților din icoane sau cu ale Maicii Domnului, căci așa îi părea lui că ține domnișoara Teodora tocul, de parcă l-ar fi ținut pe Pruncul Sfânt.

Hainele îi erau curate și, cu toate că era desculț, tălpile nu simțeau asprimea drumului, iar colbul era moale ca pânza de păianjen și aproape la fel de alb și de strălucitor. În copilărie își aducea aminte că umblase numai desculț. La ei în sat, din primăvară și până toamna târziu, oamenii nu purtau opinci decât Duminica și de sărbători, când se duceau la biserică. La 16 ani, pentru că se certase cu meșterul, lăsase atelierul de cizmărie și fugise la Moreni, unde se angajase sondor la frații Mitu și Gheorghe Măcriș. Acolo se muncea până la apusul soarelui, când toți lucrătorii se prăvăleau lați de oboseală, claie peste grămadă, în bordeiele de la marginea șantierului, nu înainte de a da o fugă până în pădurea învecinată, unde râcâiau păduchii de pe brăcinarul nădragilor cu o surcea, pentru a putea adormi liniștiți. Însă cu toată cazna lor, bordeiele tot colcăiau de păduchi, chiar dacă unii dintre muncitori unseseră și picioarele paturilor cu petrol, pentru ca gângăniile să nu le năpădească așternuturile. Dumnezeu ținuse pesemne cu tot dinadinsul să îi urgisească pentru păcatele lor și sporise mintea lighioanelor, pentru că acestea se cățărau pe pereți și, odată ajunse pe tavan, își dădeau drumul drept în patul năpăstuiților.

Atât de mult ar fi vrut să se întoarcă, măcar pentru o vară, la el în sat, la Șuța Veche, încât închisese ochii cu nădejdea că atunci când îi va deschide se va trezi la poarta casei părintești și o va vedea iarăși pe mama Rada alergând înaintea lui, potrivindu-și în grabă năframa stacojie care se tot desfăcea și îi cădea pe ochi, sau pe taică-său care precis îl va dojeni din gura hambarului, unde îl găsea mai mereu. Da, îl va mustra cu o voce stinsă, de parcă i-ar fi fost teamă să nu plece iar: „Ce faci măi Gheorghe... credeam că nu mai vii, de data asta chiar mă gândeam că n-ai să mai vii, n-ai

trimis nici carte, nici vorbă, nu mai știa niminea de tine...". Însă minunea pe care o aștepta și pentru care se și rugase cu căldură în gând nu venise. Cu toate acestea, Gheorghe nu se mâhnise, pentru că prea era frumoasă acea străduță în lumina soarelui, iar veselia oamenilor îl contagiase și pe el, și ar fi vrut să intre în vorbă cu bărbații de vârsta lui, să îi întrebe cum e viața acolo, dacă pădurile sunt la fel de răcoroase, dacă munții sunt la fel de înalți, dacă strugurii se culeg toamna, la fel ca peste tot, orice, numai să se bage în vorbă cu cineva, cu casele se dumirise, erau frumoase și largi, și păreau locuite de îngeri, nu de oameni, așa de curate și de luminoase se profilau pe cerul inundat de bucuria amiezii. Însă cum nu le vorbea limba, se cufundase din nou în acea visare plăcută care-i încălzea inima, întrebându-se mirat cum de și-l aducea aminte atât de limpede pe taică-său în anii primului mare război, când acesta mergea cu vitele la păscut tocmai în poienele din pădurea Trundinului, ca să nu le găsească armata și să le rechiziționeze, și se întorcea abia noaptea, cu copitele vacilor învelite în cârpe, să nu le-audă nimeni. El nu putea să aibă atunci mai mult de doi sau trei ani, și totuși Vasile, taică-său, parcă pășea aievea dinaintea lui, cu o crosnă de lemne de foc în spate și o legătură de mălai în mâna dreaptă, din care mama Rada le făcea în fiecare seară turte și uite-așa, se gândi, privindu-se cum înfuleca pe tăcute în fața focului, biruiseră și foametea de după război. Se vedea apoi șovăielnic, cu mâna înțepenită la piept, ca pentru o poză, și ochii încețoșați de lacrimi de emoție, în prima bancă a școlii care se deschisese de curând într-un hambar vechi de pe vremea lui Cuza, cu ghetele pline de noroi și tunica strânsă pe corp, cârpită în coate și mirosind dulce a bălegar. Așa erau toți copiii atunci, și nici părinții nu se purtau mai curat, ba dimpotrivă.

Apoi se întristase dintr-o dată privind o gânganie roșie, cu aripile la fel de mari ca ale unei libelule, cum se așeza pe ciotul unui copac tânăr tăiat de curând și care apoi zbura și revenea, dând cercuri tot mai largi, de parcă nu i-ar fi venit să creadă că nu mai găsește nimic acolo, doar adineauri se ridica zdravăn, cel puțin cinci coți deasupra pământului, cu vlăstare tinere și mustind de vigoare, iar acum nu mai e decât un băț sterp, o vergea ca un semn de exclamare, care nu mai are niciun rost pe lume și nu mai spune nicio poveste, decât poate povestea gânganiei roșii care venea de departe și s-a odihnit aici câteva clipe și după ce și-a scuturat aripile străvezii ca două petale de văzduh și-a luat zborul și nu s-a mai întors niciodată. Cu o așa întristare în inimă plecase pe front și își aducea aminte totul de parcă s-ar fi petrecut ieri, ba nu, chiar acum, bocancii grei târâți cu silnicie prin praful uliței, postavul străin al uniformei care îi zgâria gâtul și îi înroșise încheieturile scăldate în sudoare, ranița care îi aluneca necontenit de pe umeri, și singurul lucru familiar, care îi aducea mângâiere, năframa gal-

benă a nevesti-sii, a Olguței, în care îi pusese pentru drum două bucăți de turtă și o bucată de slănină și pe care o strângea la piept, cu lacrimile șiroind pe obraji și cu gândul la jalea pe care a lăsat-o în urma sa.

Pe Siret, lângă Storojineț, batalionul său de Vânători de Munte fusese atacat violent și pe neașteptate din zeci de guri asurzitoare de tun care îi prăpădiseră într-o clipită camarazii. Trecuse și el în moarte, de-a valma cu toți, fără un gând, fără mirare, fără regrete, stâlcit ca o gânganie de cortina de fier a cerului prăvălit fără veste peste trupurile sleite de oboseala marșului. Din pricina bubuiturii și a emoției nu simțise cum șrapnelul i se implântă în umăr, în ceafă, în frunte. Crezuse că fumul îi luase doar pentru o clipă vederea și se lăsase ușor într-un genunchi, pentru a-i da timp văzduhului să se limpezească. Ținea încă în mână năframa galbenă a Olguței, murdară de țărână și muiată în sudoare amestecată cu sânge, și încercase să-și răcorească cu ea fruntea care îi ardea, sfredelită ca de un fier încins. Se rezemase în armă, însă alunecase moale în glodul gros de o jumătate de cot, iar când încercase să se ridice, nu izbutise, fiindcă pământul îl trăgea înapoi cu tăria a sute de brațe. „Lasă, stau aici până trece iureșul”, își șoptise, prăvălindu-se cu desfătare în noroiul care îl primise cu dulceața unui crivat împărătesc.

Se gândea chiar acum la toate acestea cu o minte care nu mai era a lui, fără frică, patimă sau întristare, de parcă viața sa întreagă ar fi plutit ca un abur deasupra orașului, o vedenie asupra căreia își ațintise cu seninătate privirea doar pentru o clipă, pentru că de atât avusese nevoie pentru a cuprinde-o pe toată și pentru a-i da drumul mai departe, ca să se risipească și să se adune din nou în zare, departe de el, dusă pe coama unei adieri firave, într-un joc suav de care oricând ar fi putut avea știință, dacă și-ar mai fi dorit. Recunoscuse acum și caii regimentului, înhămați la căruțele care poposiseră în piața orășelului, recunoscuse biserica cu hramul Sfântului Gheorghe, înțelesese sfada negustorilor ovrei și veselia ucenicilor care boscorodeau între ei pe rusește. Orașul era așa cum îl văzuse prima oară, însă leșurile sfârtecate ale cailor dispăruseră, la fel și trupurile camarazilor pulverizate de primele salve de tun, ale căror membre mărunțite se făcuseră una cu noroiul roșu al drumului, și acum străzile sclipeau, scăldate în razele soarelui, cu munții aproape, atât de aproape că ar fi putut să le mângâie pădurile, dacă doar ar fi întins mâna. Însă, imediat ce auzise glasuri cunoscute, glasuri calde, de acasă, Gheorghe se scuturase de frumusețea care prinsese să îi robească iar cugetul și mersese să le întâlnească, desculț, smerit și cu inima ușoară ca o scânteie dusă de vânt.